

Intern rapport OE

Middelburg – Dinantstraat 17

Rapportage

**Vera Ameels ,
Agentschap Onroerend Erfgoed**

2010 - Middelburg - Dinantstraat 17

10MIDI 17

2010 / 173

Administratieve fiche van het project

Opdrachtgever	Bouwheer – Andries De Leyn Langeweg 5 – Middelburg (Maldegem)
Uitvoerder (bedrijf, instelling, privépersoon)	VIOE
Naam vergunninghouder	Ameels Vera
Beheer en plaats van geregistreerde data en opgravingsdocumentatie	VIOE - Wallestraat 167 – 9700 Oudenaarde
Beheer en plaats van vondsten en monsters	VIOE - Wallestraat 167 – 9700 Oudenaarde
Projectcode	2010/173
Site-naam	10MiDi17 – 2010 Middelburg Dinantstraat 17
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, plaats)	Oost-Vlaanderen – Maldegem – Middelburg – Dinantstraat 17
Kadasterperceel (gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s))	Afdeling 4 ^e – Sectie B – Percelen 100h, 107p, 109g
Begin- en einddatum van uitvoering van het onderzoek	7 – 22/07/2010
Relaties	Inventaris Onroerend Erfgoed Middelburg ID 21690 Dinantstraat ID 11346 Beschermdede archeologische zone, kasteel en dorpskern Dossiernr. DO 002307
Trefwoorden	Oost-Vlaanderen - Maldegem – Post-Middeleeuwen

Inhoudsopgave

- 1. Omschrijving van de onderzoeksopdracht**
- 2. Locatie van het projectgebied**
- 3. Historische en archeologische voorkennis**
- 4. Archeologische waarnemingen**
- 5. Besluit en aanbevelingen**
- 6. Bibliografie**
- 7. Bijlage**

1. Omschrijving van de onderzoeksopdracht

Naar aanleiding van een geplande nieuwbouw op een braakliggend perceel gelegen binnen de archeologisch beschermde middeleeuwse dorpskern van Middelburg¹ werd een prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd en werden de aangetroffen sporen geregistreerd.

De vlakdekkende afgraving beperkte zich tot de zone waarop de nieuwbouw zal plaatsvinden. De achterliggende tuin werd niet gegropecteerd.

Het onderzochte perceel situeert zich in de Dinantstraat.

De straatnaam verwijst naar de koperslagers die zich hier vestigden bij de oprichting van het stadje Middelburg.

Op basis van historisch kaartmateriaal bleek tevens dat het perceel mogelijk nog net ter hoogte van het hospitaal gelegen was of eraan grensde.

Het was bij de prospectie dan ook de bedoeling na te gaan of zich op het perceel sporen bevonden die verwezen naar de koperslagersactiviteiten en /of naar het voormalige hospitaal.

2. Locatie van het projectgebied

De onderzochte locatie, gelegen in de deelgemeente Middelburg (gemeente Maldegem - Provincie Oost-Vlaanderen), Dinantstraat 17 staat kadastraal gekend als Afdeling 4, Sectie B, percelen 100 K, 107 P en 109 G. De afgraving en registratie beperkte zich tot perceel 100K, aangezien de percelen 107P en 109 G buiten de bouwzone vallen (Fig. 1).

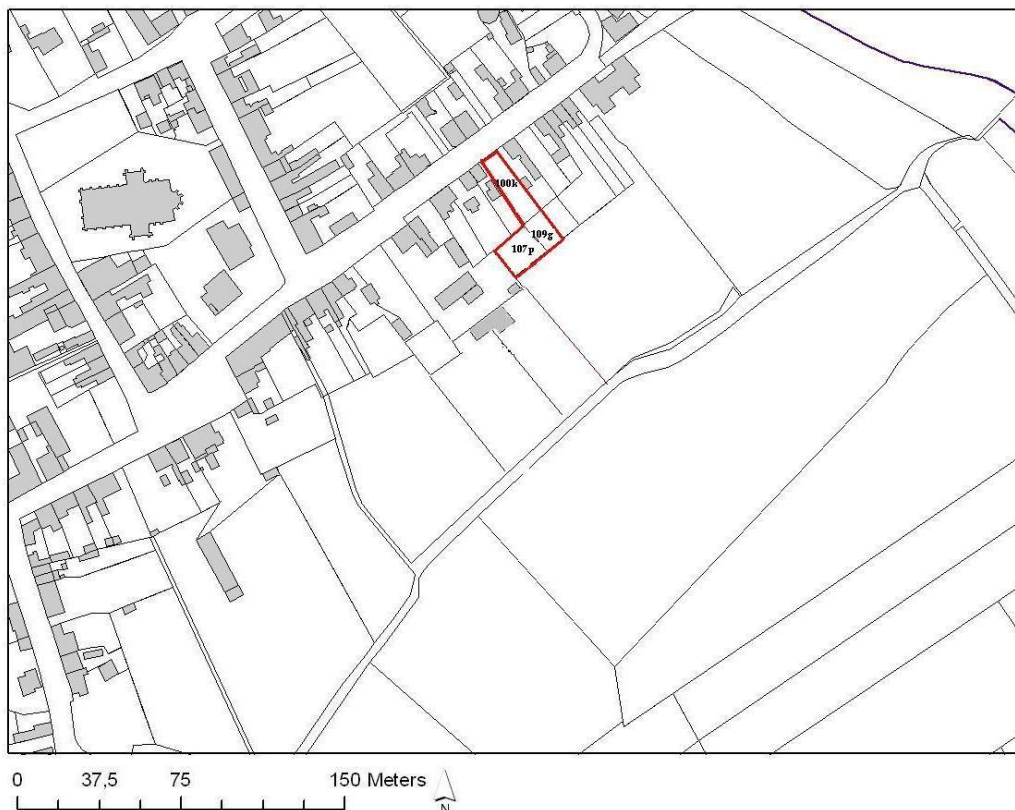

Fig. 1 : Kadastraal plan met aanduiding van de verschillende kadastrale percelen

¹ Middelburg werd beschermd als archeologisch monument bij MB van 21.06.2005.

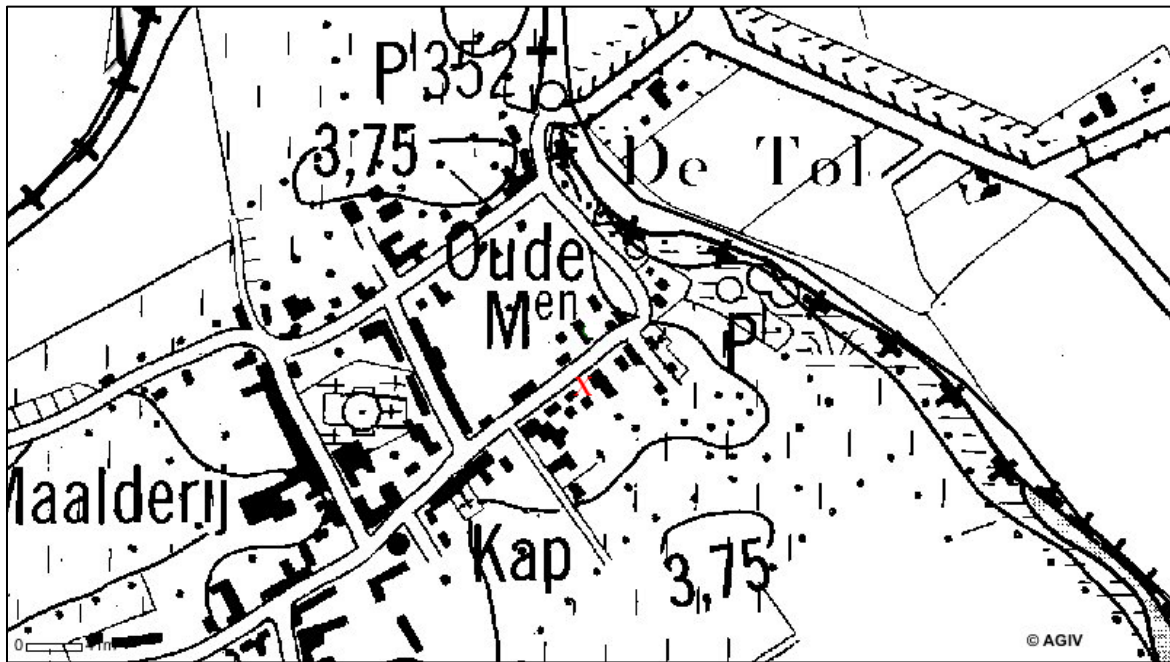

Fig. 2 : Topografisch plan met aanduiding van de locatie

Fig. 3 : Braakliggend perceel met aanduiding van de afgegraven zone.

3. Historische en archeologische voorkennis

Middelburg ontstond als een planmatig aangelegd stadje gesticht door Pieter Bladelin, raadsheer in dienst van de hertogen Filips de Goede en Karel de Stoute en schatbewaarder van de Orde van het Gulden Vlies. Het stadje verrees op de plaats van een hoeve-uitbating, het zogenaamde "Hof van Middelburg", opgericht door de abdij van Middelburg in Zeeland circa 1280. Pieter Bladelin kocht de hoeve in 1440 en begon in 1448 met de bouw van een kasteel. De daaropvolgende jaren werd volgens een strak grondplan een stadje uitgebouwd met kerk, stadhuis, hospitaal, woningen, molen, stadsmuren en poorten (Fig.4). Het stadje was sedert 1453 via een verbindingskanaal met de Lieve, het Middelburgs Vaardeken, verbonden met Gent en kende in zijn beginperiode een grote economische bloei. In 1458 verwierf het stadje stadsrechten en in 1617 werd Middelburg tot graafschap verheven.

Door de verzanding van het Zwin, godsdienstoorlogen en overstromingen werd het stadje herleid tot een klein dorp. Na verwoestende beschietingen in oktober 1944, is de kerk nagenoeg het enige oude gebouw dat in het dorp bewaard bleef. De oorspronkelijk stedenbouwkundige structuur en het stratenpatroon zijn wel nog goed herkenbaar.

De belangrijke veranderingen uit de turbulente geschiedenis van deze stadssite blijken niet alleen uit de studie van de geschreven bronnen maar ook uit de opgravingen.

De omvangrijkste campagne vond plaats op het kasteelsite. Omdat het door verkavelingswerken werd bedreigd vonden er opgravingscampagnes plaats in 2004 en 2005. Deze opgravingen vormden de start van een multidisciplinair project dat zich de studie en het beheer van deze voor Vlaanderen unieke site tot doel stelt².

Ook op de stadhuissite³, de kloostersite⁴ en de omwallingen vond archeologisch onderzoek plaats.

De straatnaam, Dinantstraat, verwijst naar de koperslagers die zich hier vestigden bij de oprichting van het stadje Middelburg. Het Middelburgs Vaardeken, een verbinding met de Gentse Lieve, maakte Middelburg interessant voor handelondernemingen, waaronder tapijtweverijen en koperslagerij. Zo liet Bladelin de door Karel de Stoute in 1466 uit Dinant verdreven koperslagers in zijn stad intrekken. Deze intense activiteit gaf de inwoners van het stadje trouwens de naam "Ketelboeters".

De productie van koperen voorwerpen was zo belangrijk dat zelfs Edward IV, koning van Engeland (1461 – 1483), de koperslagers zekere voorrechten van vrijhandel verleende voor de verkoop van hun koper in zijn land. Het omvangrijke koperwerk, aangetroffen in de gracht omheen het kasteel, laat het belang van de productie vermoeden.

Bij eerdere prospecties in de Dinantstraat (Dinantstraat nr 9 en nr 10) werden geen sporen aangetroffen van deze activiteit⁵.

² De Clercq W., Pype P., Mortier S., 2005

³ Pype P. & De Clercq W., 2006

⁴ Ameels V., onderzoek dd. 2010, Kloosterstraat 12

⁵ Ameels V., 2010

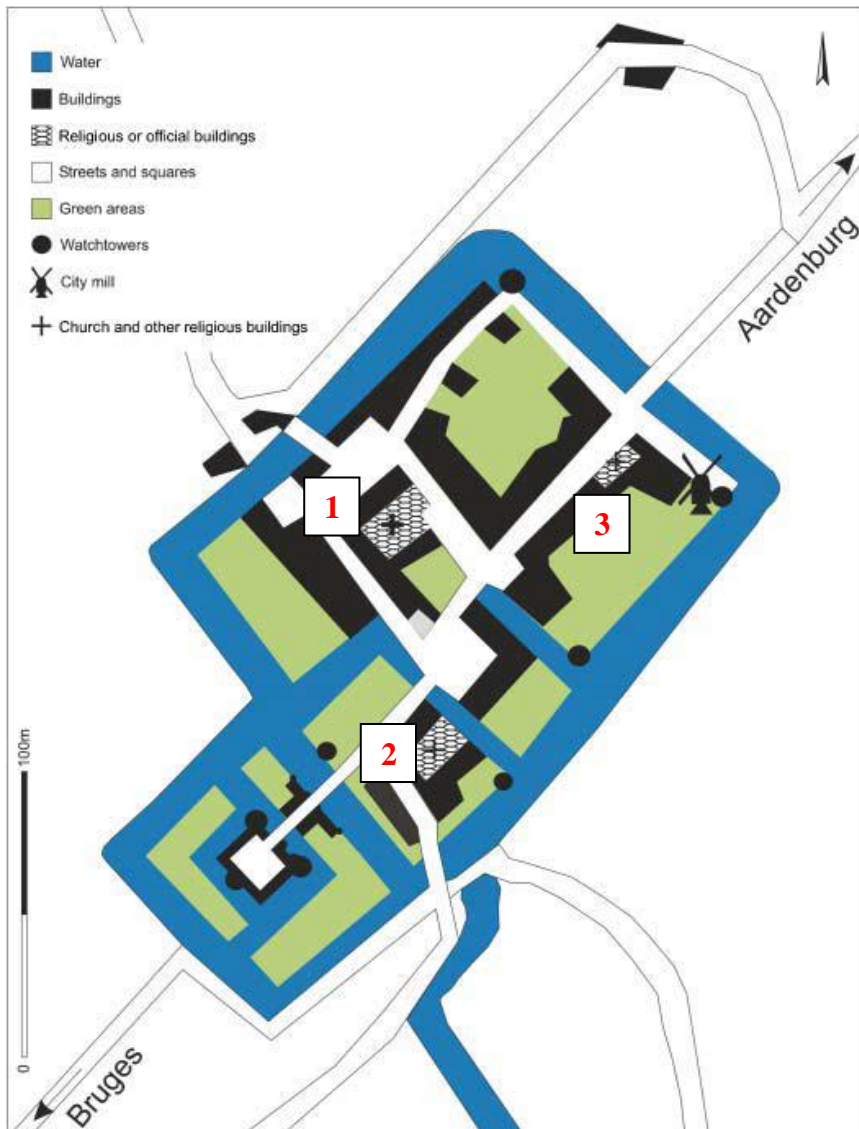

Fig. 4 : Het plan van Middelburg op basis van de kaart van Jacob Van Deventer (1550) en de archeologische opgravingen (M. Poulain, Middeleeuws en post-middeleeuws aardewerk uit het klooster en kasteel te Middelburg-in-Vlaanderen, 2010-2011, Masterpaper Ugent)

1. Dorpskerk
2. Klooster Arme Klaren
3. Hospitaal

4. Archeologische waarnemingen

Op het terrein werden in de zone aansluitend bij de staatzijde een aantal bakstenen constructies aangetroffen (Fig. 5) en achteraan het perceel twee perceelsgreppels (Fig. 6).

Fig. 5 : Overzicht aangesneden muurbestanden

1. Post-Middeleeuwse beerput met puinvulling
2. 19de – 20ste eeuwse kelder
3. 19de – 20ste eeuwse beerput
4. 19de – 20ste eeuwse waterput in rode baksteen

Fig. 6 : 1. Situering perceelsgreppels
 2. 19de – 20ste eeuwse keldervloer
 3. 19de – 20ste eeuwse beerput
 4. 19de – 20ste eeuwse waterput

Fig. 7: Noordprofiel met greppels

De twee greppels vormen de oudste sporen op het terrein (Fig. 7). Ze bakenen het terrein achteraan af. Onderaan de meest zuidelijke, ondiepe greppel met vrij vlakke bodem werd een concentratie aan botmateriaal aangetroffen. Het betreft sterk bekapte beenderen van een rund (1 individu) (Fig. 8) ⁶

Op de bodem van de tweede greppel die ca. 1,50 meter breed bovenaan, 0,30 m breed onderaan en ca. halve meter diep was, werden een aantal fragmenten 15de-16de eeuws aardewerk aangetroffen. Het betreft een fragment van een ventilatie-of luchtpan⁷, een fragment grijs aardewerk, een fragment van een beroete kogelpot in rood aardewerk, en een fragment van een drinknap in rood aardewerk.

In de vulling van deze greppel werden de botten van een jong varken (vrouwelijk, minder dan 1 jaar oud) aangetroffen⁸. In het pakket dat de opvulling van de greppel afdekt bevond zich een bord met gele slijbversiering (diameter 31 cm) (Fig. 9) en een fragment van een versierde kruik in steengoed (Westerwald) te situeren in de 17de eeuw.

Fig. 8 : Concentratie runderbot.

Fig. 9 : Bord met gele slijbversiering.

⁶ Determinatie A. Lentacker, waarvoor dank!

⁷ Determinatie K. Degroote, waarvoor dank!

K. De Groote, *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen*, p. 289

⁸ Determinatie A. Lentacker, waarvoor dank!

De bakstenen constructies betreffen een postmiddeleeuwse beerput met puinvulling en een 19 of 20ste eeuwse keldervloer, beerput en een waterput.

De vermoedelijk oudste bakstenen structuur is de post-middeleeuwse beerput, opgebouwd uit geel-oranje baksteen. Het baksteenformaat is 21,5 x 10,5 x 5 cm (Fig. 10).

De recentere baksteenconstructies zijn allen vervaardigd in rode baksteen.

Er werd bij deze structuren slechts in zeer beperkte mate aardewerk aangetroffen (zie depotinventaris in bijlage). Veelal gaat het om fragmentarisch bewaarde, kleine wandscherven die geen zinvolle kwantificering laat staan verregaande interpretaties mogelijk maken.

Fig. 10 : Post-Middeleeuwse beerput met puinvulling

5. Besluit en aanbevelingen

Gezien de vrij beperkte oppervlakte en de voornamelijk recente sporen kunnen geen grote uitspraken gedaan worden betreffende deze prospectie.

De oudste sporen lijken zich te situeren achteraan op het terrein.

Niettegenstaande het feit dat bij deze prospectie geen (laat-)middeleeuwse sporen werden aangetroffen, verwijzend naar de bloeiperiode van het stadje blijft het aangewezen om ook bij nieuwe verstoringen van de beschermde Middelburgse ondergrond steeds de nodige vaststellingen te doen. Dit om te vermijden dat de archeologische bronnen ongeregistreerd vernietigd worden.

6. Bibliografie

Ameels V. 2010: Dinantstraat 10, Intern rapport VIOE

De Clercq W., Pype P., Mortier S., 2005: Archeologisch onderzoek in Middelburg-in-Vlaanderen (O.-VI.). Een bilan na drie jaar onderzoek op het opper- en neerhof van het kasteel van Pieter Bladelin, *Archaeologia Mediaevalis* 28, 93-101.

De Groot K. 2008: Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen, Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de – 16de eeuw), *Relicta Monografieën* 1

Poulain M. 2010-2011: Middeleeuws en post-middeleeuws aardewerk uit het klooster en kasteel te Middelburg-in-Vlaanderen, Masterpaper Ugent, 220 p.

Pype P. & De Clercq W. 2006: Archeologisch onderzoek op het Bladelinplein in Middelburg-in-Vlaanderen (gem. Maldegem) , *Archaeologia Mediaevalis*, 29, p. 93 – 96.

7. Bijlage

Bijlage 1 : Depotinventaris – Vondstnummers met bijhorende planverwijzing en contextgegevens

Nr	Sleuf	Grpl	Grplnr	Prof	Profnr	Vondsten	Stalen	Hoeveelheid	Context	Periode	Opmerkingen
10Midi17/1	1			O		Geglazuurd, wit			Losse vondst		Opkuis Oostprofiel
10MiDi17/10	1	A	D				zeef	10 gr. Zakken	Beerput	Post ME	onderste lens beerput
10MiDi17/11	1			O					Losse vondst		
10MiDi17/12	1	B'	2			Geglazuurd (1)			Uitbraakspoor baksteenfundering		
10MiDi17/13	1	B	5			Dierlijk bot (2 gr. Zakken)			Concentratie dierlijk bot onder greppel 1		Determinitie A. Lentacker : Rund, sterk bekapt botmateriaal, 2 stukjes varken cfr Midi17/17
10MiDi17/14	1	A	D - onder 23			Geglazuurd, faience , steengoed			Beerput	Post ME	donkere lens in beerput
10MiDi17/15	1	A	D			Geglazuurd, bot			Beerput	Post ME	beige lens, net boven (cfr) 10/MiDi17/10
10MiDi17/16	1	A				Muntje			Waterput	19de/20ste eeuw	opkuis profiel bij waterput / aanlegtrechter of vulling opgave ?
10MiDi17/17	1	A	7			Bot dierlijk, geglazuurd			Greppel 2		Determinatie A. Lentacker : Vrouwelijk varken, jonger dan 1 jaar
10MiDi17/18	1	A	onder 7			Geglazuurd, fragment ventilatiepan, 1 scherf grijs aardewerk, bot dierlijk				15de-16 eeuw	Geremaneerd zand onder grpl A - 7
10MiDi17/19	1	B'	1			Grijs (1)			Cultuurlaag		
10MiDi17/2	1	A	2			Geglazuurd (3) , steengoed (1)			Restant cultuurlaag	Post ME	
10MiDi17/20	1	B'	6			Fe nagel					
10MiDi17/21	1	C	12			Bot, dierlijk, steengoed, geglazuurd			Uitbraakspoor baksteenfundering		Idem 1/B/2
10MiDi17/22	1			O	20	Geglazuurd			Cultuurlaag		
10MiDi17/3	1	A	9			Bot dierlijk			Greppel 2		
10MiDi17/4	1	A				Bot dierlijk (1)			Losse vondst		
10MiDi17/5	1	A	11			Slibversierd bord, fragment westerwald			Restant kuil	Post ME/ 17de eeuw	in opvulling greppel 2
10Midi17/6	1	A	19			Geglazuurd, Fe, nagel, bot			Kuil	Post ME	
10MiDi17/7	1	A	20			Geglazuurd, knoop , munt (Leopold (I -II?) L'union fait la force - 2 cent)			Waterput	19de/20ste E	aanlegtrechter waterput
10MiDi17/8	1	A	23			Fe, glas, geglazuurd, wit, steengoed			Beerput	Post ME	puinvulling in 1/A/D
10MiDi17/9	1	A	B				zeef	4 gr. Zakken	Beerput	19de/20ste E	

Middelburg

